
СТРУЧНИ РАДОВИ

UDK: 347.425

CERIF: S130, S144

ТИП РАДА: СТРУЧНИ РАД

DOI: 10.5937/PiP2004149M

Миона МАНОЈЛОВИЋ*
мастер правник

КАМАТА КАО ПОСЛЕДИЦА ДУЖНИЧКЕ ДОЦЊЕ¹

Сажетак

Аутор у раду најпре настоји да дефинише појам дужничке доцње, а након тога и да сагледа њене последице. Даље излагање аутор посвећује камати, њеном историјском настанку и дефинисању њених основних врста кроз анализу закона којима је она регулисана, са посебним акцентом на Закон о задужењу камати. Аутор настоји да укаже на правне разлике у законима, анализира postojeћа решења у пракси, али и понуди нека нова решења која би могла бити од користи у примени индустријске камате. Такође, индустријске задужење камате биће анализиран унутар наше правне система кроз обрачун који се примењује од објављивања закона који је регулисао задужење камату, па до данас.

Кључне речи: Доцња дужника. – Камата. – Врсте камате. – Задужење камата. – Ток, висина и обрачун задужење камате.

* Електронска адреса аутора: miona.jelena@gmail.com.

1 Чланак представља скраћену верзију мастер рада „Камата као последица дужничке доцње“, одбрањеног на Правном факултету Универзитета у Београду.

І Доцња дужника и њене последице

Доцња (лат. *mora* – кашњење, одгађање, одмор, рок, станка, време) подразумева неблаговремено испуњење обавезе, односно ситуацију у којој један од субјеката облигационог односа крши облигацију на тај начин што своју обавезу не испуњава на време. Под доцњом подразумевамо време које протекне између два тренутка: доспелости обавезе и њеног испуњења. Из тога, дакле, произлази да доцња траје све до испуњења (или бар до понуде испуњења) обећане престације, јер како бисмо другачије и могли утврдити колико се доцнило. На дужнику је тада да уз испуњење испуни и акцесорну обавезу накнаде штете због задоцњења. Супротно, у случају коначног неиспуњења настаје одговорност због неиспуњења, као одговорност за тежи вид повреде уговора. Тада се узима да доцња као повреда уговора никада није ни постојала, или да је од тренутка доспелости до тренутка коначног неиспуњења „лебдела“ само као могућа повреда уговора.²

Основна обавеза дужника је да испуни своју престацију у року, а одговарајућа обавеза повериоца је да прими испуњење дужникове престације. Уколико дужник или поверилац касне са испуњењем, односно пријемом испуњења (ако, дакле, не поштују уговорени или законски рок), то има као последицу повреду облигације, што повлачи одређене правне последице које чине садржину појма доцње.³ Учесници облигационог односа долазе у доцњу кад радњу која се од њих очекује не предузму благовремено.⁴ Дакле, разликујемо поверилачку и дужничку доцњу, а како се овде осврћемо на камату као последицу дужничке доцње, ближе ћемо појаснити шта подразумева дужничка доцња, док би поверилачка доцња била предмет другог рада.

Дужничка доцња (лат. *mora debitoris*) подразумева доцњу на страни дужника, дакле, ситуацију у којој дужник касни са испуњењем своје обавезе. Дужник се тада не може ослободити своје обавезе (сем испуњењем), већ трпи законом одређене последице. Доцња дужника наступа кад он не испуни своју доспелу уговорну обавезу ни након што га је поверилац опоменуо.

Према ЗОО, дужник долази у доцњу кад не испуни обавезу у року одређеном за испуњење (члан 324 став 1) и у таквом случају дужник запада у доцњу од наредног дана по истеку уговореног рока.⁵ Сам уговор

2 Катарина Доловић Бојић, *Правне последице изјаве воље усмерене на раскид уговора збој неизвршења*, Београд, 2016, 52.

3 Оливер Антић, *Облигационо право*, 4. издање, Београд, 2009, 149.

4 Ђорђе Николић, *Облигационо право*, 4. издање, Београд, 2014, 143.

5 Закон о облигационим односима – ЗОО, *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, *Службени лист СРЈ*, бр. 31/93, *Службени лист СЦГ*, бр. 1/2003 – Уставна повеља и *Службени гласник РС*, бр. 18/2020.

опомиње дужника када треба да изврши обавезу, па зато није потребна никаква активност повериоца у том правцу (*dies interpellat pro homine*). Ако рок за испуњење обавезе дужника није уговорен, треба правити разлику између две групе случајева. Прво, за поједине ситуације је законом одређено када дужник треба да изврши своју обавезу. Дужник запада у доцњу ако своју обавезу не испуни у законом одређеном року. Друго, ако рок за испуњење није одређен, дужник долази у доцњу кад га поверилац позове да испуни своју обавезу – усмено или писмено, ван-судском опоменом или започињањем неког поступка чија је сврха да се постигне испуњење обавезе (члан 324 став 2 ЗОО).⁶ Судска пракса је показала да се доспелост обавезе и доцња дужника временски не подударају обавезно, већ само онда када је рок за испуњење обавезе одређен. Ако рок није уговорен, а природа обавезе и друге околности не захтевају посебан рок за испуњење, поверилац одмах може захтевати испуњење (доспелост обавезе), а дужник пада у доцњу тек када га поверилац позове на испуњење.⁷

Различите су последице до којих дужничка доцња може да доведе, а њихова различитост зависи од саме врсте доцње, врсте правног посла из којег је настала, затим од чињенице да ли је дужник крив за наступање доцње или не. Кривица се иначе не захтева као услов дужникове доцње (тзв. објективна доцња), али се неке последице дужникове доцње условљавају његовом кривицом.⁸ У упоредном праву наилазимо на поделу дужничке доцње, те разликујемо објективну и субјективну доцњу. Објективна доцња подразумева да је дужник у доцњу доспео без своје кривице, а субјективна доцња подразумева да је дужник крив

6 Ивица Јанковец, *Уговорна одговорност*, Београд, 1993, 177.

7 У образложењу пресуде Привредног апелационог суда у Београду се наводи следеће: „Доспелост обавезе и доцња дужника у испуњењу обавезе нису идентични појмови, а посебно право на камату и доцња нису у потпуности подударни. Доспелост потраживања (обавезе) подразумева време од када поверилац од дужника може тражити испуњење. Поверилац испуњење може тражити када протекне рок који је уговорен, ако је уговорен. Тада се доспелост потраживања и доцња дужника подударају, јер истеком уговореног рока поверилац може тражити испуњење обавезе од дужника који је у доцњи, а ако је обавеза новчана, и камату за период доцње. Ако рок није уговорен, поверилац може одмах тражити њено испуњење, осим ако због природе обавезе и других околности није потребан извршен рок за њено испуњење. У случајевима када рок није уговорен, дужник пада у доцњу када га поверилац позове да обавезу испуни на начин предвиђен чланом 324 ставом 2 Закона о облигационим односима. Следи да, ако поверилац своје право да захтева испуњење није вршио одмах, упркос томе што је обавеза била доспела, дужник не би био у доцњи пре него што је на испуњење позван. Све наведено важи и за новчане обавезе за које је законом прописана обавеза плаћања камате у периоду доцње.“ Пресуда Привредног апелационог суда у Београду, Пж. 3351/2010 (1) од 29. 4. 2010. године Доступно у бази *ParagrafLex*.

8 Ђ. Николић, 144.

за доцњу. Дужник кривицу сноси, пре свега, када не поступа са неопходном пажњом која субјективно може да се очекује од њега. Наш ЗОО прихвата објективну концепцију доцње. Међутим, неке последице доцње наступају независно од његове кривице, а неке само уколико је крив. Последице које наступају без обзира на његову кривицу јесу обавеза плаћања затезне камате и право повериоца на раскид теретног уговора, а последице које наступају само уколико је дужник крив за доцњу јесу обавеза накнаде штете и одговорност за случајну пропаст ствари.⁹

II Камата – појам и значење

Камата (грч. *kàmatos* – зарада) је добит, интерес на уложени новац.¹⁰ Камата је накнада која се даје за коришћење туђе заменљиве ствари за одређени период. Будући да је новац покретна, телесна, потрошна, заменљива, дељива и генерична ствар, камата је накнада на коју поверилац има право због тога што је лишен извесне своте новца, под условом да је одређена према висини дуга и према времену његовог трајања.¹¹

Камата је најпре настала у уговору о зајму, као накнада за коришћење туђег новца. Дакле, то је стара установа чији корени сежу у далеку прошлост. Преовлађује идеја да је зајам једна од најстаријих трансакција. Он се издвојио из једног посла који је имао елементе и зајма и послуге.¹² Камате су последица увећавања, плодноности неких ствари које су предмет најстаријег зајма и идеје да онај који не врати на време зајам чини деликт санкционисан на тај начин што ће зајмопримац вратити нешто више од онога што је примио.¹³

Први формализовани систем кредитирања са каматом јавља се у доба Сумеранске цивилизације (3.000 година п.н.е.), која је заузимала подручје јужне Месопотамије. Као два главна средства плаћања коришћени су сребро (у градовима) и жито (на селима). Камата се помиње у Хамурабијевом законнику (1754. година п.н.е.), који је најпознатији и најбоље сачувани законик Месопотамије, а уједно и прва сачувана збирка правних прописа у историји којима је утврђена висина камате за зајмове, и то: 1/3 за зајам у житу и 1/5 за зајам у сребру. Кроз историју, у друштвима са натуралном привредом углавном је преовладавао антикаматни

9 Бојан Пајтић, Сања Радовановић, Атила Дудаш, *Облигационо право*, Нови Сад, 2018, 173.

10 Милан Вујаклија, *Лексикон стараних речи и израза*, 9. издање, Београд, 2006, 380.

11 Михајло Цветковић, „Правни аспекти обрачуна затезне камате“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 56/2010, 232.

12 Обрад Станојевић, *О насјанку зајма и камата*, Београд, 1966, 103.

13 *Ibid.*

став. У античкој Грчкој је, на пример, Платон признавао постојање камате, иако је био против зајма који укључује камату. Аристотел је сматрао да је новац неплодоносан и да му тек постојање камате даје та својства, али је при том задржао противкаматни став. Према средњовековним мислиоцима, као што је Тома Аквински, постојање камате није оправдано ни са етичког, ни са правног становишта. Упркос негирању оправданости камате, и чак покушаја њеног укидања, камата је опстала као цена зајма, а антикаматни став превазиђен је тек у касном средњем веку. Схватајући је као реалност, камату су почели да посматрају све више са економског, а мање са моралног и етичког становишта.¹⁴

И римско право је познавало уговарање и плаћање камате (*usurae*), па се тако у Јустинијановим Дигестама наводи: „*Usurae vicem fructuum optinent*“, тј. камате се сматрају као плодови или „*Usura non natura pervenit, sed iure percipitur*“, тј. камате не долазе по самој природи, већ се стичу по неком праву. Још и данас се при разматрању плодова (*fructus*) разликују природни плодови (*fructus naturales*) – као користи које доноси главна ствар сама од себе, као што су плодови биљака, од цивилних плодова (*fructus civiles*) – као користи које не доноси главна ствар сама по себи, већ се кроз одређени правни однос добијају користи од главне ствари, као што су камате, закупнина и слично.¹⁵

Посматрана као економска категорија, камата представља средство расподеле вишка вредности.¹⁶ Кроз свој рад, „*The Theory of Interest*“, 1930. године Ирвинг Фишер је делом допринео развоју модерног концепта камате. Временска вредност новца, алтернативне инвестиције, инфлаторна очекивања, ризик инвестиција и ликвидност су само неки од разлога зашто се захтева надокнада у облику камате за позајмљени новац. Новчана средства која поседује, предузеће може да уложи у различите пројекте на начин да доносе неки профит. У случају позајмљивања новца, тај профит се не остварује и он представља „опортунитетни трошак“, односно пропуштену прилику за зараду. Стога се та зарада исказује као камата.¹⁷ Ирвинг Фишер тврди да је расподела прихода друштва погрешно дефинисана као подела на зараду, зајам, камату

14 SEKOS IN – Привредно друштво за издавачку делатност и економски консалтинг д.о.о, Камата: појам историјат и занимљивости, 2016, доступно на адреси: <http://www.kamata.rs/kamata-pojam-istorija-i-zanimljivosti>, 10. 5. 2020, интернет извор без броја стране.

15 Борис Визнер, *Коментар Закона о обвезним (облигационим) односима*, Загреб, 1978, 1107.

16 Иванка Лекић, „Доцња дужника и право повериоца на камату“, *Правни животи*, бр. 10–12/1988, 348.

17 Даница Прошић, „Камате и скривене замке метода обрачуна камате“, *Банкарство*, бр. 3/2014, доступно на адреси: <http://www.ubs-asb.com/Portals/0/Casopis/2014/3/UBS-Bankarstvo-3-2014-Prosic.pdf>, 30. 4. 2019, 40.

и профит. За Ирвинга Фишера камата уопште није расподела прихода друштва, већ врста било каквог прихода. Камата није део, већ цео приход.¹⁸ У америчком правном систему и Ф. Х. Најт (*F. H. Night*) пориче да постоји разлика између камате и зајма, те је немогуће да се камата и зајам посматрају тако да потичу од различитог извора.¹⁹ Да се таква идеја задржала и данас говори и Закон о облигационим односима, који у својим одредбама које се тичу зајма, тачније у члану 558 ставу 1, прописује да се зајмопримац може обавезати да уз главницу дугује и камату, док је ставом 2 одређено да у уговорима у привреди зајмопримац дугује камату и ако она није уговорена.

III Врсте камате

Камата представља акцесорну обавезу дужника, а по основу њеног настанка разликујемо уговорну (*usurae conventionales*) и законску (затезну) камату (*usurae legales*). И уговорна и законска камата представљају накнаду за коришћење главнице.²⁰ Стране су слободне да у свом уговору предвиде да ће новчана облигација поред обавезе исплате главнице обухватити и исплату уговорне камате.

За разлику од затезне камате, коју дужник дугује уколико је задоцнио са испуњењем новчане обавезе, уговорна камата представља накнаду за коришћење туђег новца.²¹ Дакле, уговорна камата је обавеза која настаје на основу уговора. Уговорна камата није последица дужничке доцње. Она је накнада коју дужник дугује за корист коју је имао од тога што му је поверилац ставио на располагање одређену количину заменљивих ствари. Рок за испуњење уговарају саме уговорне стране, тако што ће одредити тачан датум или одређени период пре чијег истека дужник треба да испуни обавезу. Ако рок није одређен уговором, примењују се правила о посебним именованим уговорима (чл. 454–1098 ЗОО). Уговорна камата се не везује искључиво за новчане обавезе – она се може уговорити и за обавезе које гласе на предају других заменљивих ствари осим новца.²²

18 Irving Fisher, *The Theory of Interest*, New York, 1930, 331–332.

19 Joseph W. Conard, *An Introduction to the Theory of Interest*, Berkley – Los Angeles, 1963, 5.

20 Борисав Чолић, „Камате – решења из Закона о облигационим односима и проблеми у практичној примени“, *Правни животи*, бр. 10–12/1988, 358.

21 Б. Пајтић, С. Радовановић, А. Дудаш, 126.

22 Тако ЗОО у чл. 402, који носи назив „Камата у неновчаним обавезама“, прописује да одредбе овог закона о уговорној камати сходно важе и за остале обавезе које имају за предмет ствари одређене по роду.

Висину стопе уговорне камате поверилац и дужник споразумно одређују. Међутим, стопа уговорне камате између физичких лица не може бити већа од каматне стопе која се у месту испуњења плаћа на штедне улоге по виђењу.²³ Штедна по виђењу представља такав вид штедне при коме нема уговорених камата на средства која је клијент депоновао у банци. Каматна стопа на штедне улоге по виђењу обрачунава се на крају године и увек је, по природи ствари, мања од камате на средства која су у банци орочена на неки рок. Просечна каматна стопа на динарске штедне улоге по виђењу у 2018. години креће се око 2% на годишњем нивоу, док се каматна стопа на штедне улоге по виђењу приближава нули.²⁴

Ако је камата уговорена, али није одређена њена стопа ни време доспевања, између физичких лица важи каматна стопа која се у месту испуњења плаћа на штедне улоге по виђењу, а између правних лица важи каматна стопа коју банка или друга банкарска организација плаћа, односно уговара за такву или сличну врсту посла и доспева по истеку године, ако за одређени случај није предвиђено нешто друго.²⁵ Ако је уговорена већа камата од дозвољене, примениће се највећа дозвољена стопа камате.²⁶ Ништава је одредба уговора којом се предвиђа да ће на камату када доспе за наплату почети да тече камата ако не буде исплаћена.²⁷ Међутим, може се унапред уговорити да ће се стопа камате повећати ако дужник не исплати доспеле камате на време.²⁸

За разлику од уговорне камате, која настаје сагласношћу воља уговорних страна, законска камата настаје на основу закона и норме које њу регулишу су императивног карактера. Дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе дугује поред главнице и затезну камату по стопи утврђеној законом.²⁹ Дакле, затезна камата се може тражити само за доцњу у исплати новчаног потраживања. Када дужник задоцни са испуњењем новчане обавезе, поверилац има право на затезну камату (мораторни интерес). Обавеза дужника на плаћање затезне камате у случају доцње и право повериоца на исту постоји и када није посебно уговорена.

ЗОО не допушта уговарање стопе затезне камате. Међутим, ако су уговорне стране у свом уговору предвиделе каматну стопу која се

23 ЗОО, чл. 399 ст. 1.

24 Б. Пајтић, С. Радовановић, А. Дудаш, 126.

25 ЗОО, чл. 399 ст. 3.

26 ЗОО, чл. 399 ст. 4.

27 ЗОО, чл. 400 ст. 1.

28 ЗОО, чл. 400 ст. 2.

29 ЗОО, чл. 277 ст. 1.

примењује на новчано потраживање из уговора (нпр. уговор о зајму, уговор о продаји на кредит и сл.) и ако је уговорена стопа виша од стопе законске затезне камате, онда се према члану 277 ставу 2 ЗОО уговорна каматна стопа примењује и пошто је дужник пао у доцњу. Висина стопе уговорне камате ограничена је одредбама ЗОО које се односе на зеленашке уговоре (члан 141 ЗОО).³⁰

Затезна камата има двојаки циљ. Прво, она треба да буде накнада повериоцу за то што није могао да користи новац који му припада. Друго, она треба да заштити повериоца од смањења куповне моћи новца.³¹ На доспелу а неисплаћену уговорну или затезну камату, као и на друга доспела повремена новчана давања, не тече затезна камата, изузев кад је то законом одређено.³²

Правило о забрани тзв. анатоцизма (од грчких речи *anà* – горе, поврх и *tokizomai* – стављен на камату) подразумева наплаћивање камате на камату, а у овим разматрањима наплаћивање камате на већ доспеле а неисплаћене уговорне или затезне камате. Забрану анатоцизма познавало је и старо грчко и римско право, па је тако у Јустинијановом кодексу предвиђено: „*Ut nullo modo usurae usurarum a debitoribus exigantur et veteribus quidem legibus constitutum fuerat...*“, тј. да се ни у којем случају камате на камату не могу тражити од дужника. И ранији Општи грађански законик и Српски грађански законик забрањивали су узимање камате на камату.³³

Став 1 члана 279 ЗОО допушта могућност да се дозволи анатоцизам у неким случајевима. Већ сам ЗОО предвидео је један такав изузетак. Иако и за уговорне камате у начелу важи забрана анатоцизма, она се не односи на кредитно пословање банака и других банкарских организација.³⁴ Поред тога, став 2 и став 3 члана 279 ЗОО допуштају да се може захтевати камата на неисплаћене камате или друга периодична новчана давања од дана када је суду поднесен захтев за њихову исплату (процесне камате). Тако се не може позивати на забрану анатоцизма дужник који је не само неуредан, већ је дозволио да се против њега поведе судски поступак.³⁵

30 Мирјана Цукавац, „Затезна камата на девизна потраживања у пракси Спољно-трговинске арбитраже при Привредној комори Србије“, *Право и привреда*, бр. 1–3/2015, 85.

31 И. Јанковец, 318.

32 ЗОО, чл. 279 ст. 1.

33 Б. Визнер, 1111.

34 ЗОО, чл. 400 ст. 3.

35 Борислав Благојевић, Врлета Круљ, *Коментар Закона о облигационим односима*, Београд, 1980, 699. Као пример можемо узети пресуду Апелационог суда у Новом

Одредбу ЗОО да се на износ камате може захтевати камата само од дана када је поднесен захтев за њену исплату ваља тумачити тако да се она примењује у случају када је главница плаћена, па обрачуната камата (од доцње до исплате главног дуга) представља главницу на коју се може захтевати процесна камата (у износу затезне камате), али само од дана када је суду поднет захтев за њену исплату.³⁶ Процесна камата је камата на коју поверилац има право за време док тече његов судски поступак са дужником због неплаћања дуга, све док дужник не изврши исплату по правноснажној судској одлуци.³⁷ Таква камата тече за време парнице, па све до исплате на износ главног дуга који је увећан за затезну камату до дана подношења тужбе.³⁸

Прва верзија Закона о облигационим односима из 1978. године имала је члан 401, чија одредба је гласила: „Камата престаје тећи кад свота доспелих а неисплаћених камата достигне главницу“, а која је бри-сана одредбом члана 2 Закона о изменама Закона о облигационим одно-сима из 1989. године. Правно правило према којем камата престаје тећи када износ камате достигне износ главнице назива се забраном *ultra alterum tantum*.³⁹ Одредба члана 401 ЗОО из 1978. године односила се на ток уговорних камата, а не и на ток затезних камата. Том је одред-бом у потпуности било преузето решење предложено одредбом члана 321 Скице проф. Константиновића, која је забрану *ultra alterum tantum* такође предвиђала само за ток уговорних, а не и затезних камата.⁴⁰

Судска пракса у Србији је углавном заузимала став да се ова одредба односи само на уговорну камату, тј. када она достигне главни-цу – престаје да тече. Одредба члана 401 ЗОО не садржи ограничење примене престанка тока камате само за уговорну камату, али пошто се

Саду, Гж 2985/2017 од 30. 11. 2017. године, у чијем образложењу се наводи: „У пословању банака не примењује се одредба члана 400 става 1 ЗОО-а, према којој је ништава одредба уговора којом се предвиђа да ће на камату, када доспе за исплату, почети тећи камата ако не буде исплаћена. Ово се односи на уговорену редовну камату. Не односи се на затезну камату. На износ неисплаћене затезне камате може се захтевати затезна камата само од дана када је суду поднесен захтев за њену исплату. Под тим се подразумева да је поднесен захтев за углавничену затезну камату као главни дуг када је главни дуг плаћен.“

36 И. Лекић, 353.

37 И. Јанковец, 328.

38 *Ibid.*

39 Иван Тот, „Престанак тијека камата када износ камата достигне главницу: Забра-на *ultra alterum tantum* у свјетлу судске праксе Еуропског суда“, *Савремени њравни ѝромей и услује* (ур. Миодраг Мићовић), Крагујевац, 2018, 199.

40 Михаило Константиновић, *Облиѝације и уѝговори: Скица за законик о облиѝацијама и уѝговорима*, Београд, 1996.

налази у одсеку ЗОО о уговорној камати, судови су заузели став да се престанак тока камате када достигне главницу односи само на уговорну камату, јер не би било правилно да и затезна камата престаје да тече када достигне главницу, пошто би то дестимулисало дужника да дуг врати када му после извесног времена камата због доцње не би уопште више текла.⁴¹

IV Затезна камата – ток, висина и обрачун

1. Ток затезне камате

Затезна камата се обрачунава почев од првог дана по протеку уговореног, односно законом одређеног рока за плаћање, а престаје тећи истеком дана у коме је извршено плаћање дуга.⁴² Ако рок није одређен уговором, онда се примењују правила о посебним именованим уговорима,⁴³ па тако код уговора о продаји купац је обавезан да плати цену у часу и у месту у коме се врши предаја ствари;⁴⁴ код уговора о зајму, зајмопримац је дужан да врати зајам по истеку примереног рока, који не може бити краћи од два месеца рачунајући од зајмодавчевог тражења да му се зајам врати;⁴⁵ код уговора о закупу, купац је обавезан да плаћа закупнину полугодишње кад је ствар дата у закуп за једну или више година, а ако је дата за краће време – по истеку тог времена.⁴⁶ Међутим, уколико рок није одређен ни уговором ни одредбама о посебним именованим уговорима, дужник долази у доцњу кад га поверилац позове и захтева да му испуни обавезу. Доцња дужника почиње првог наредног дана од пријема опомене. Ако дужник није платио ниједан део дуга, затезна камата се обрачунава на цео износ повериоачевог потраживања. Ако је део дуга плаћен, затезна камата се обрачунава само на неисплаћени део потраживања. Кад је дужник са закашњењем платио део дуга, затезна камата се прво обрачунава на цео дуг, а од делимичног плаћања – на преостали део дуга.⁴⁷

Оно што ствара проблем и отвара питање у пракси јесте да ли на трошкове парничног поступка или било ког другог поступка може

41 И. Лекић, 356.

42 И. Јанковец, 319.

43 ЗОО, чл. 454–1098.

44 ЗОО, чл. 516.

45 ЗОО, чл. 562 ст. 2.

46 ЗОО, чл. 583 ст. 2.

47 И. Јанковец, 319.

да се захтева затезна камата уколико их дужник не намири о доспелости. Пракса је показала да може.⁴⁸ Важно питање које се овде поставља јесте: од ког момента почиње рачунање затезне камате? Као што смо и раније навели, члан 277 ЗОО прописује да дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе дугује поред главнице и затезну камату по стопи утврђеној законом. Дакле, затезна камата (висина каматне стопе, њен обрачун и друго) је регулисана посебним законом – Законом о затезној камати, који у свом члану 2 одређује да дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе поред главнице дугује и затезну камату на износ дуга до дана исплате, и то по стопи утврђеној овим законом.⁴⁹ Члан 6 став 2 истог закона прописује да се затезна камата обрачунава за календарски број дана периода доцње у измиривању обавезе у односу на календарски број дана у години (365, односно 366 дана), применом простог интересног рачуна од сто и декурзивног начина обрачуна, без приписа обрачунате затезне камате главници истеком обрачунског периода, док став 3 истог члана под обрачунским периодом подразумева период од првог дана доцње, односно промене износа дуга и/или промене стопе затезне камате у периоду доцње за који се врши обрачун, закључно са даном коначног измирења главнице, односно дуга.

48 Из образложења правног схватања Грађанског одељења Апелационог суда у Београду, усвојеног на седници од 24. 12. 2012. године, произлази да је обавеза накнаде парничних трошкова по својој природи законска облигација. „То је и новчане обавеза, јер се састоји у плаћању одређене своте новца, специфична само по томе што не настаје вољом странака, него на основу закона и одлуком суда, али се тиме не мења њена природа новчане обавезе. Због тога, нема разлога да се на обавезу накнаде парничних трошкова не примени правило о затезној камати. Почев од ступања на снагу измена и допуна Закона о извршном поступку (*Службени лист СФРЈ*, бр. 20/78), у свим наредним законима који су уређивали поступак извршења било је предвиђено да ће суд на предлог извршног повериоца, ако су у извршној исправи одређени трошкови поступка, решењем одредити наплату затезне камате на износ досуђених трошкова по прописаној стопи од дана доношења извршне исправе до дана наплате. Закон о извршењу и обезбеђењу (*Службени гласник РС*, бр. 31/11) не садржи такву одредбу, па зато странка којој су досуђени парнични трошкови не може у извршном поступку тражити наплату затезне камате. То је био разлог да странке у захтеву за накнаду парничних трошкова који подносе у парничном поступку траже и плаћање затезне камате од дана доношења одлуке. Закон о парничном поступку у делу у којем уређује парничне трошкове не садржи одредбу о затезној камати. Међутим, то не значи да због тога не постоји обавеза плаћања затезне камате предвиђена чланом 277 ставом 1 ЗОО. О захтеву за накнаду парничних трошкова, како је то прописано чланом 163 ставом 3 Закона о парничном поступку, суд одлучује у пресуди или решењу којим се окончава поступак. Зато је обавеза накнаде парничних трошкова доспела даном доношења одлуке и од тада тече обавеза плаћања затезне камате на износ парничних трошкова који је том одлуком досуђен.“ Доступно у бази *ParagrafLex*.

49 Закон о затезној камати, *Службени гласник РС*, бр. 119/2012.

Управо цитиране норме о затезној камати садржане су и у Закону о пореском поступку и пореској администрацији, и то за доцњу у плаћању пореза и споредних пореских давања.⁵⁰ Затим, Закон о роковима измирења новчаних обавеза у комерцијалним трансакцијама упућује на примену Закона о затезној камати у члану 7 ставу 1: „На новчане обавезе које нису измирене у роковима утврђеним одредбама овог закона обрачунава се и плаћа камата у висини утврђеној законом којим се уређује затезна камата.“⁵¹

Одредбе Закона о затезној камати не примењују се на дужничко-поверилачке односе за које су висина стопе и начин обрачуна затезне камате утврђени другим законом. Тако Царински закон у својим одредбама прописује да ако износ царинског дуга није плаћен у прописаном року, царински орган обрачунава затезну камату на износ дуга почев од дана доспелости за плаћање тог дуга по стопи једнакој годишњој стопи Народне банке Србије увећаној за 10 процентних поена применом простог интересног рачуна од сто.⁵²

Закон о стечају на специфичан начин одређује ток уговорних и затезних камата. За необезбеђена потраживања у стечајном поступку обрачунавање уговорених и затезних камата престаје даном отварања стечајног поступка. На обезбеђена потраживања у стечајном поступку обрачунава се уговорена и затезна камата, али само до висине реализоване вредности имовине која служи за обезбеђење потраживања. Ако после измирења свих потраживања постоје расположива средства за исплату, стечајни судија одобрава обрачунавање и плаћање камате стечајним повериоцима и за период после отварања стечајног поступка и обрачунавање и плаћање камате обезбеђених поверилаца које нису измирене из реализоване вредности предмета обезбеђења. Камата се обрачунава по прописима којима се одређује стопа законске затезне камате из облигационих односа, при чему се камата свим стечајним повериоцима исплаћује сразмерно, независно од исплатних редова.⁵³

50 Закон о пореском поступку и пореској администрацији, *Службени њасник РС*, бр. 80/2000, 84/2000 – испр., 23/2003 – испр., 70/2003, 55/2004, 61/2005, 85/2005 – др. закон, 62/2006 – др. закон, 63/2006 – испр. др. закона, 61/2007, 20/2009, 72/2009 – др. закон, 53/2010, 101/2011, 2/2012 – испр., 93/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014, 105/2014, 91/2015 – аутентично тумачење, 112/2015, 15/2016, 108/2016, 30/2018 и 95/2018, чл. 75.

51 Закон о роковима измирења новчаних обавеза у комерцијалним трансакцијама, *Службени њасник РС*, бр. 119/2012, 68/2015, 113/2017 и 91/2019.

52 Царински закон, *Службени њасник РС*, бр. 18/2010, 111/2012, 29/2015, 108/2016 и 113/2017 – др. закон, чл. 269.

53 Закон о стечају, *Службени њасник РС*, бр. 104/2009, 99/2011 – др. закон, 71/2012 – одлука УС, 83/2014, 113/2017, 44/2018 и 95/2018, чл. 85.

2. Висина и обрачун затезне камате

Закон о облигационим односима прописује обавезу плаћања затезне камате дужнику новчане обавезе у доцњи, али не утврђује њену висину. Висина затезне камате је одређена Законом о затезној камати и њене одредбе су императивног карактера. Закон о облигационим односима је донет 1978. године и у тој својој првој верзији је предвидео доношење посебног савезног закона о висини затезне камате. Како исти није донет све до 1989. године, висина затезне камате је регулисана одлукама извршних власти, а не законом.

Закон о висини стопе затезне камате донет је 1989. године и регулисао је израчунавање висине затезне камате на потраживања у динарима, док је Закон о висини стопе затезне камате из 1993. године предвиђао и висину стопе затезне камате на потраживања у иностраној валути.⁵⁴ Законом о висини стопе затезне камате из 2001. године је одређено да се стопа затезне камате састоји од месечне стопе раста цена на мало и фиксне стопе од 0,5% месечно, те да се обрачун дуга увећаног за затезну камату врши тако што се фиксна стопа од 0,5% множи износом главног дуга увећаног за камату по месечној стопи раста цена на мало применом конформне методе, не помињући висину стопе затезне камате на потраживања у иностраној валути.⁵⁵

Тек Закон о затезној камати, који је ступио на снагу 25. децембра 2012. године, одређује у члану 3 да се стопа затезне камате на износ дуга који гласи на динаре утврђује на годишњем нивоу у висини референтне каматне стопе Народне банке Србије увећане за осам процентних поена. Дакле, имамо фиксни и променљив део стопе затезне камате. Каматна стопа је величина која одређује износ камате и најчешће се на годишњем нивоу утврђује у процентима главнице.⁵⁶ Фиксни део стопе затезне камате износи 8%, док се променљиви део стопе затезне камате одређује према референтној каматној стопи Народне банке Србије у месецу у коме се камата одређује. Референтна каматна стопа у поступку спровођења монетарне политике има улогу сигнализирајуће каматне стопе, као и улогу полазне каматне стопе, пошто се висина основних каматних стопа на новчаном тржишту, односно коридор каматних стопа утврђује према висини те каматне стопе. Референтна каматна стопа је највиша, односно најнижа каматна стопа коју Народна банка Србије примењује у поступку спровођења репо трансакција продаје, односно куповине хартија од вредности. Висина референтне каматне стопе

54 Закон о висини стопе затезне камате, *Службени лист СРЈ*, бр. 32/93, чл. 2.

55 Закон о висини стопе затезне камате, *Службени лист СРЈ*, бр. 9/2001, чл. 3.

56 М. Цветковић, 232.

утврђена је Одлуком о висини референтне каматне стопе Народне банке Србије у висини од 3% на годишњем нивоу.⁵⁷

Члан 4 Закона о затезној камати прописује да се стопа затезне камате на износ дуга који гласи на евре утврђује на годишњем нивоу у висини референтне каматне стопе Европске централне банке на главне операције за рефинансирање увећане за осам процентних поена. Стопа затезне камате на износ дуга који гласи на другу страну валуту утврђује се на годишњем нивоу у висини референтне/основне каматне стопе коју прописује и/или примењује приликом спровођења главних операција централна банка земље домицилне валуте увећане за осам процентних поена. Уколико референтна/основна каматна стопа није утврђена као фиксна каматна стопа, него је утврђена у одређеном распону између минималне и максималне каматне стопе од стране домицилне централне банке, стопа затезне камате утврђује се као аритметичка средина минималне и максималне референтне/основне каматне стопе увећане за осам процентних поена. Стопа затезне камате утврђује се на овај начин и у случају кад износ дуга гласи на страну валуту, а исплаћује се у динарима.⁵⁸

Према важећем Закону о затезној камати, примењује се прости интересни рачун од сто и декурзивни начин обрачуна затезне камате. До половине 2012. године, Закон о висини стопе затезне камате дозвољавао је израчунавање затезне камате применог конформне методе. Одлуком Уставног суда утврђено је да одредба члана 3 става 1 Закона о висини стопе затезне камате у делу који гласи „применом конформне методе“ није у сагласности са Уставом.⁵⁹ У образложењу цитиране одлуке наводи се да је одредбом члана 277 ставом 1 ЗОО прописано да се стопа затезне камате прописује посебним савезним законом, те на основу језичког тумачења наведене одредбе произлази да је Законом о висини стопе затезне камате могла бити прописана само висина каматне стопе, али не и метод обрачуна затезне камате, на шта упућује и сам назив овог закона. Даље, у образложењу одлуке се наводи да у ситуацији када се затезна камата обрачунава конформном методом за обрачунски период који је дужи од периода за који је прописана стопа затезне камате, у пракси се тада доспела камата за период прописане каматне стопе приписује главном дугу и тако чини основицу за обрачун камате у наредном периоду по важећој каматној стопи за тај месец. Оваква

57 Народна банка Србије, Одлука о висини референтне каматне стопе Народне банке Србије, доступно на адреси: https://www.nbs.rs/internet/cirilica/30/30_4/30_4_5/index.html, 10. 5. 2020.

58 Закон о затезној камати, чл. 5.

59 Одлука Уставног суда, бр. I УЗ–82/2009 од 27. 7. 2012. године.

примена конформне методе у материји обрачуна затезне камате значи да приписивање камате главници представља у поменутиим случајевима обрачун камате на камату, што је супротно начелу забране анатоцизма прописаног одредбом члана 279 ставом 1 ЗОО. Обрачун затезне камате према конформној методи је, дакле, супротан сврси саме затезне камате, која представља санкцију за задоцњење, али не и извор прихода или несразмерне добити.⁶⁰ Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да је уређивањем висине затезне камате применом конформне методе законодавац прекорачио границе и садржину својих овлашћења прописаних императивном одредбом члана 277 став 1 ЗОО.⁶¹ Иако у одлуци не стоји изричито, на основу образложења Уставног суда се закључује да ће се од 27. јула 2012. године примењивати прост каматни рачун.⁶² Из свих наведених разлога, Уставни суд је спорне одредбе о висини стопе затезне камате прогласио неуставним. Након доношења те одлуке Уставног суда, законодавац је донео нови Закон о затезној камати, који је ступио на снагу 25. децембра 2012. године.

У случају постојања девизног дуга међу странкама, правилно је да се у пресуди наведе домицилна камата или камата коју прописује Централна европска банка, као и камата на девизна средства по стопи у месту испуњења, а све у динарској противвредности по курсу Народне банке Србије на дан испуњења. Дакле, општи став у судској пракси је да се у случају доцње код потраживања у иностраној валути плаћа затезна камата коју прописује и наплаћује централна банка домицилне државе из које потиче валута. Како не постоји домицилна држава у којој је валута евро, у случају доцње у измирењу потраживања израженим у тој валути плаћа се затезна камата према стопи коју одређује Европска централна банка.⁶³ Како код нас није постојао закон који је у својим одредбама регулисао камату на потраживања у иностраној валути пре 25. децембра 2012. године, за период пре ступања на снагу Закона о затезној камати коришћена је домицилна камата или камата коју прописује Европска централна банка, а након 25. децембра 2012. године је то затезна камата прописана Законом о затезној камати.⁶⁴

60 Б. Пајтић, С. Радовановић, А. Дудаш, 124.

61 Јелена Арсић, Драган Павић, „Законска затезна камата на потраживања у домаћој валути“, *Правни живои*, бр. 10/2012, 782.

62 *Ibid.*, 783.

63 Правно схватање Грађанског одељења Апелационог суда у Крагујевцу усвојено на седници од 20. 12. 2010. године.

64 Пресуда Другог основног суда у Београду, 16 П бр. 1311/15 од 1. 2. 2017. године: „Усваја се као основан тужбени захтев тужиоца З. Л., па се обавезује тужени М. З. да исплати тужиоцу износ од 16.000,00 евра у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан исплате, са каматом коју прописује

V Престанак обавезе на плаћање затезне камате

Обавеза плаћања затезне камате престаје на било који начин на који престаје облигација, а то је: испуњењем, исплатом, пребијањем (компензацијом), опроштајем камате... Обавеза плаћања затезне камате не престаје застаревањем. Оно што застарева је право на захтевање испуњења обавезе, у овом случају затезне камате. Дакле, застарева потраживање камате, па тако право да се захтева камата застарева у року у коме застарева и главно новчано потраживање (акцесорност камате). Тако, ако главно потраживање застарева у општем року застарелости од десет година – и затезна камата застарева у року од десет година; ако потраживање накнаде за испоручену електричну и топлотну енергију застарева за једну годину – и затезна камата застарева у року од једне године итд.

VI Затезна камата у упоредном праву

У упоредном праву могу се уочити различита теоријска схватања суштине и природе затезне камате. Разлика се, пре свега, односи на одштетну природу камате. На пример, у државама *common law*-а затезна камата се сматра обликом накнаде штете. С друге стране, у Скандинавији се прави разлика између накнаде штете и камате: камата се досуђује без доказивања да постоји економски губитак (штета). У неким земљама се уопште не може досудити камата, јер је забрањена.⁶⁵

Камата се у Аустрији сматра накнадом за употребу капитала. Рачуна се на основу износа и времена коришћења капитала. Камата зависи од главне обавезе и застарева у року од три године. Опште је правило да је захтев за камату ограничен правилем *ne ultra alterum tantum*,⁶⁶ које се наводи у параграфу 1335 Општег грађанског законика који предвиђа да камата на доспеле износе не може да премаши главницу.⁶⁷ У Бугарској, када се обавеза састоји у плаћању новчаног износа од стране дужника, па он пропусти да изврши исплату, накнада штете ће се рачунати на основу каматне стопе коју одређује Влада (чл. 86 ст. 1 бугарског Зако-

Европска централна банка, почев од 2. 9. 2005. године па до 24. 12. 2012. године, а од 25. 12. 2012. године до исплате са законском каматом коју прописује Закон о затезној камати, све у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан исплате у року од 15 дана од дана пријема пресуде, под претњом извршења.“

65 Маја Станивуковић „Стопа затезне камате на уговорна потраживања у иностраној валути када је меродавно српско право“, *Правни живоиш*, бр. 12/2008, 214.

66 Више о томе вид. И. Тот.

67 М. Станивуковић, 216.

на о облигацијама и уговорима). На основу режима који је важио пре усклађивања са директивом Европске заједнице, затезна камата израчунавала се сабирањем основне каматне стопе са 10% у погледу новчаних обавеза изражених у левима и на основу тромесечног LIBOR-а⁶⁸ плус 10% у погледу новчаних обавеза изражених у иностраној валути.⁶⁹ Хрватски сабор је на седници од 25. фебруара 2005. године донео нови Закон о обвезним односима.⁷⁰ Првим ставом члана 29 предвиђено је да дужник који закасни с испуњењем новчане обавезе дугује поред главнице и затезну камату. Овом одредбом је установљена обавеза плаћања затезне камате, па њу није потребно посебно уговарати.⁷¹ У Словенији затезну камату уређују чл. 378–380 Облигацијског законика из 2001. године.⁷² Према члану 378, ако је дужник у доцњи с испуњењем новчане обавезе, дугује поред главнице и затезну камату. Стопа затезне камате износи 8% годишње, ако посебан закон не одређује друкчије.⁷³

Први пропис Европске уније који се тиче кључних тема облигационог права јесте Директива о борби против доцње у плаћању у трговинским пословима.⁷⁴ Домашај акта је прецизно дефинисан – Директива 2000/35/ЕС важи само за комерцијалне трансакције, с тим што се под „комерцијалним трансакцијама“ подразумева промет, односно плаћања за испоручену робу или извршене услуге између предузећа, као и између предузећа и јавних власти.⁷⁵ Са друге стране, Директива 2000/35/ЕС се не примењује на односе са потрошачима (нпр. потраживања по основу чековних и меничних обавеза, накнаде штете, премија осигурања и сл.). Директива 2000/35/ЕС прописује да је релеванта каматна стопа предвиђена уговором. Уколико такве одредбе нема, важи каматна стопа која се одређује тако што се на референтну каматну стопу Европске централне банке дода најмање седам процентних поена (нпр. ако је референтна каматна стопа 1%, каматна стопа износи 8%).⁷⁶ Уколико

68 *London Interbank Offered Rate* – Лондонска међубанкарска стопа представља дневну референтну каматну стопу по којој банке једна другој нуде новац за позајмљивање на лондонском међубанкарском тржишту.

69 М. Станивуковић, 217.

70 Закон о obveznim odnosima, *Narodne novine*, бр. 35/05, 41/08, 125/11, 78/2015 и 29/18.

71 М. Станивуковић, 218.

72 *Obligacijski zakonik, Uradni list RS*, бр. 83/01, 28/06, 40/07, 97/07, 64/16 и 20/18.

73 М. Станивуковић, 220.

74 Директива о борби против доцње у плаћању у комерцијалним трансакцијама из 2000. године (*Directive 2000/35/EC of the European Parliament and of the Council of 29 June 2000 on combating late payment in commercial transactions, OJ L 200, 8. 8. 2000*; даље у фуснотама: Директива 2000/35/ЕС).

75 Директива 2000/35/ЕС, чл. 2.

76 Директива 2000/35/ЕС, чл. 3 ст. 1 тач. д.

држава чланица није прихватила евро, уместо референтне каматне стопе Европске централне банке користи се одговарајућа каматна стопа националне банке.⁷⁷ Висина каматне стопе за закаснело плаћање коју је дужник дужан да плати одређена је тако што се на каматну стопу коју прописује Европска централна банка на своје главне операције рефинансирања извршене пре првог календарског дана одређеног полу-годишта (референтна каматна стопа) додаје најмање седам процентних поена, осим ако није другачије одређено у уговору.⁷⁸ За државу чланицу која не учествује у трећој фази економске и монетарне уније, референтна стопа ће бити еквивалентна стопи коју одређује њена национална централна банка. У оба случаја, референтна стопа која је на снази првог календарског дана одређеног полугодишта примењиваће се за наредних шест месеци.⁷⁹

Директиву 2000/35/ЕС заменила је Директива 2011/7/ЕУ, која исто регулише закаснела плаћања у вези са комерцијалним трансакцијама.⁸⁰ Директива уређује све пословне трансакције.⁸¹ Доцња у плаћању представља кршење уговора због ниских каматних стопа које се наплаћују за закаснела плаћања, те је постало финансијски привлачно дужницима у већини држава чланица. Законске камате за закаснеле уплате треба да се израчунавају на дневној основи као једноставна каматна стопа у складу са Уредбом 1182/71 о утврђивању правила која се примењују на периоде, датуме и рокове.⁸² Директива не обавезује повериоца да поднесе захтев за камату због доцње у плаћању, већ му омогућава да прибегне наплати камате за задоцнело плаћање без давања било каквог претходног обавештења о неиспуњењу обавезе којом се дужник подсећа на своју обавезу плаћања.⁸³ Сматра се да је дужник пао у доцњу ако повериоцу у тренутку доспећа дуг није исплаћен, под условом да је испунио своје законске и уговорне обавезе. Према Директиви 2011/7/ЕУ, висина стопе законске камате одређена је тако што се на каматну стопу коју прописује Европска централна банка на своје глав-

77 М. Цветковић, 248.

78 Директива 2000/35/ЕС, чл. 3 ст. 1 тач. д.

79 Директива 2000/35/ЕС, чл. 3 ст. 1 тач. д.

80 Директива о борби против доцње у плаћању у комерцијалним трансакцијама из 2011. године (*Directive 2011/7/EU of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on combating late payment in commercial transactions Text with EEA relevance, OJ L 48, 23. 2. 2011; даље у фуснотама: Директива 2011/7*).

81 Директива 2011/7, чл. 1.

82 Уредба 1182/71 о утврђивању правила која се примењују на периоде, датуме и рокове (*Regulation (EEC, Euratom) No 1182/71 of the Council of 3 June 1971 determining the rules applicable to periods, dates and time limits, OJ L 124, 8. 6. 1971*).

83 Директива 2011/7, чл. 3 ст. 1, чл. 4 ст. 1.

не операције рефинансирања (референтна каматна стопа) додаје барем осам процентних поена.⁸⁴

Поред референтне каматне стопе на главне операције рефинансирања, постоји каматна стопа на депозите и каматна стопа на позајмице. Каматна стопа на депозите је пасивна каматна стопа по којој се израчунава износ камате коју банка дугује лицима која су са њом закључила уговор о новчаном депозиту или уговор о банкарском текућем рачуну. Она је предмет обавезе банке и она се овде налази у улози дужника. Каматна стопа на позајмице је активна каматна стопа, јер се по њој обрачунава износ камате коју банка потражује од лица којима је дала кредит. Она је активна, јер је банка поверилац у овој обавези. Оно што је референтна каматна стопа Европске централне банке за чланице Евроzone,⁸⁵ то је референтна каматна стопа Народне банке Србије за Републику Србију. Ако се ради о новчаној обавези која гласи на неку другу страну валуту, а не на евро, променљиви део каматне стопе је једнак референтној каматној стопи коју одређује централна банка оне државе у чијој валути гласи новчана облигација.

VII Закључак

Камата је најважније акцесорно потраживање. У било којој врсти правног посла, страна која потражује износ главног дуга са припадајућом затезном каматом, страна која има обавезу да тај износ плати, лица која закључују са банком уговоре о кредиту, правна лица која издају веродостојне исправе, појединци који полажу новац у штедњу, сви они постављају једно питање – колика је камата? Сам значај тог питања нас води у разматрање да свако размишља да ли и колико му се исплати камата, па тако онај коме се дугује тежи томе да она буде што већа, а онај ко је дугује тежи томе да буде мања.

Скрећемо пажњу на следећу формулацију која се појављује у пракси приликом примене института затезне камате, а то је: „поверилац потражује од дужника износ од 10.000,00 динара са законском затезном каматом почев од 1. 1. 2015. године па до исплате“. Овакву формулацију, за коју сматрамо да није исправна јер је дужници не разумеју у потпуности, садржи већи број пресуда. Сам израз „10.000,00 динара са законском затезном каматом“ доводи до тога да појединац мисли да је у самом износу главног дуга обрачуната и камата, заборављајући да она тече све

84 Директива 2011/7, чл. 2 ст. 1 тач. 6 и 7.

85 Евроzone је подручје држава чланица Европске уније које у новчаном оптицају користе јединствену европску валуту – евро. Чини је групација земаља мања од Европске уније.

док постоји главни дуг, и то све до његове исплате. Зато сматрамо да би разумљивији израз био „износ од 10.000,00 динара *на који тече затезна камата* почев од 1. 1. 2015. године па до исплате“. Такође, указујемо на употребу термина „затезна камата“, а не „законска затезна камата“ која је у пракси масовна, јер само спајање законске и затезне камате у синтагму је непотребно, с обзиром на то да је позната чињеница да је затезна камата регулисана законом. Обрачун затезне камате би требало да буде јаснији обичном човеку – мање сложен, што би довело до тога да се појединац мање противи плаћању затезне камате и да буде сигурнији када има сазнања о томе који правни посао закључује. Доношење Закона о затезној камати 2012. године представља велику прекретницу у домаћем законодавству. Сматрамо да би теоретичари требало да посвете већу пажњу институту камате јер је у питању тема која има далекосежни практични значај у животу скоро сваког појединца.

Коришћена литература

- Антић Оливер, *Облијационо право*, 4. издање, Београд, 2009.
- Арсид Јелена, Павић Драган, „Законска затезна камата на потраживања у домаћој валути“, *Правни животи*, бр. 10/2012.
- Благојевић Борислав, Круљ Врлета, *Коментар Закона о облијационим односима*, Београд, 1980.
- Визнер Борис, *Коментар Закона о обвезним (облијационим) односима*, Загреб, 1978.
- Вујаклија Милан, *Лексикон страних речи и израза*, 9. издање, Београд, 2006.
- Доловић Бојић Катарина, *Правне последице изјаве воље усмерене на раскид уговора због неизвршења*, Београд, 2016.
- Јанковец Ивица, *Уговорна одговорност*, Београд, 1993.
- Константиновић Михаило, *Облијације и уговори: Скица за законик о облијацијама и уговорима*, Београд, 1996.
- Лекић Иванка, „Доцња дужника и право повериоца на камату“, *Правни животи*, бр. 10–12/1988.
- Николић Ђорђе, *Облијационо право*, 4. издање, Београд, 2014.
- Пајтић Бојан, Радовановић Сања, Дудаш Атила, *Облијационо право*, Нови Сад, 2018.
- Прошић Даница, „Камате и скривене замке метода обрачуна камате“, *Банкарство*, бр. 3/2014, доступно на адреси: <http://www.ubs-asb>.

- com/Portals/0/Casopis/2014/3/UBS-Bankarstvo-3-2014-Prosic.pdf*, 30. 4. 2019.
- Станивуковић Маја, „Стопа затезне камате на уговорна потраживања у страниој валути када је меродавно српско право“, *Правни живои*, бр. 12/2008.
- Станојевић Обрад, *О насџанку зајма и камаџа*, Београд, 1966.
- Тот Иван, „Престанак тијека камата када износ камата достигне главни-цу: Забрана *ultra alterum tantum* у свјетлу судске праксе Еуропског суда“, *Савремени љравни љромети и услује* (ур. Миодраг Мићовић), Крагујевац, 2018.
- Fisher Irving, *The Theory of Interest*, New York, 1930.
- Цветковић Михајло, „Правни аспекти обрачуна затезне камате“, *Зборник радова Правној факулџетџа у Нишу*, бр. 56/2010.
- Conrad W. Joseph, „An Introduction to the Theory of Interest“, Berkley – Los Angeles, 1963.
- Цукавац Мирјана, „Затезна камата на девизна потраживања у пракси Спољнотрговинске арбитраже при Привредној комори Србије“, *Право и љривреда*, бр. 1–3/2015.
- Чолић Борисав, „Камате – решења из Закона о облигационим односи-ма и проблеми у практичној примени“, *Правни живои*, бр. 10–12/1988.

Miona MANOJLOVIĆ, LL.M.
Master of Law

INTEREST AS A CONSEQUENCE OF DEBT DELAY

Summary

The author first tries to define the concept of debt arrears, and after that its consequences. The author dedicates further presentation to interest, its historical origin and definition of its basic types through the analysis of the laws by which it is regulated, and with special emphasis on the Law on default interest. The author tries to point out the legal gaps in the laws, analyse the existing solutions in practice, but also offers some new solutions that could be useful in the application of the institute of interest. Also, the institute of default interest will be analysed within our legal system through a calculation that extends from the appearance of the law that regulated default interest until today.

Key words: *Debtor's Arrears. – Interest. – Types of Interest. – Default Interest. – Flow, Amount and Calculation of Default Interest.*

Датум пријема рада: 16. 6. 2020.

Датум исправке рада: 13. 9. 2020.

Датум прихватања рада: 26. 9. 2020.